

Nižšie stredné vzdelávanie – 2. stupeň základnej školy

Všeobecná časť

Konsolidované znenie

- Štátneho vzdelávacieho programu pre nižšie stredné vzdelávanie – 2. stupeň základnej školy schváleného Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 6. 2. 2015 pod č. 2015-5129/5980:2-10A0 s platnosťou od 1. 9. 2015.
- Dodatku č. 3, ktorým sa menil rámcový učebný plán pre ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským ako súčasť štátneho vzdelávacieho programu pre základné školy, schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 4. 4. 2019 pod č. 2019/4559:1-A1010 s účinnosťou od 1. 9. 2019 začínajúc 1. až 3. ročníkom.
- Dodatku č. 7, ktorým došlo k zosúladeniu znenia Štátneho vzdelávacieho programu pre primárne vzdelávanie a nižšie stredné vzdelávanie so znením školského zákona, schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 29. 6. 2020 pod číslom 2020/13534:1–A2110 s platnosťou od 1. 9. 2020.
- Dodatku č. 10 so vzdelávacím štandardom vyučovacieho predmetu dejepis pre školy s vyučovacím jazykom maďarským a dodatkom k vzdelávacím štandardom pre vyučovacie predmety dejepis a hudobná výchova v školách s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny k štátnemu vzdelávaciemu programu pre nižšie stredné vzdelávanie – 2. stupeň základnej školy, schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2021/11733:21 C1630 s platnosťou od 1. 9. 2022.
- Dodatku č. 11, ktorým došlo k zmene a zosúladeniu štátnych vzdelávacích programov pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie a rámcových učebných plánov pre ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským, pre ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre ZŠ s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny so znením školského zákona a vyhlášky o základnej škole; schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2022/10162:2-A2140 s účinnosťou od 1. septembra 2022.
- Dodatok č. 12, ktorým sa upravuje používanie štátnych vzdelávacích programov pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie; schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2023/7991:1-A2140 s účinnosťou od 1. septembra 2023.
- Dodatku č. 13, ktorým došlo k zmene a zosúladeniu štátnych vzdelávacích programov pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie so znením školského zákona a rámcových učebných plánov pre ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským, pre ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre ZŠ s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny; schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2023/10619:4-A2140 s platnosťou od 1. 9. 2023.

- Dodatok č. 14, ktorým sa menil vzdelávací štandard pre nižšie stredné vzdelávanie – druhý stupeň ZŠ pre vyučovací predmet občianska náuka, schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2023/16483: 1-C2140 s účinnosťou od 21. 12. 2023.

- Dodatok č. 15, ktorým sa menili rámcové učebné plány pre: ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským, ZŠ s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a ZŠ s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny, schválený Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky pod číslom 2024/13598: 1-C2141 s účinnosťou od 1. 9. 2024.

- Dodatok č. 16 ktorým sa v súvislosti s adaptačnými triedami upravujú rámcové učebné plány, Osobitosti výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením a žiakov s nadaním v súlade s princípmi inkluzívneho vzdelávania, Osobitosti výchovy a vzdelávania cudzincov a mení sa maximálny rozsah vyučovania dištančnou formou; schválený Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky pod číslom 2025/7938: 1-C2141 s účinnosťou od 1. 5. 2025.

- Dodatky:

Dodatok, Dodatok č. 1, Dodatok č. 2, Dodatok č. 4 a Dodatok č. 5, body 1 a 3 Dodatku č. 7 a Dodatok č. 9 stratili svoju platnosť vydaním neskorších dodatkov.

- Dodatok č. 6 dopĺňa vzdelávacie štandardy pre primárne vzdelávanie.

- Platnosť Dodatok č. 8 upravuje Dodatok č. 12.

Ciele nižšieho stredného vzdelávania

Ciele výchovy a vzdelávania predstavujú spoločný základ pre konkretizované predmetové ciele a špecifické ciele prierezových tém, ktoré sa majú výchovou a vzdelávaním naplniť.

Vo vzdelávaní na druhom stupni základnej školy je potrebné najmä:

- rozvíjať u žiakov funkčnú gramotnosť a kritické myslenie;
- umožňovať každému žiakovi v rámci výučby nadobúdanie kompetencií vlastnou činnosťou a aktivitami zameranými aj na objavovanie a vytváranie nových významov;
- motivovať žiakov k zodpovednosti a záujmu o vlastné vzdelávacie výsledky prostredníctvom ich aktívneho zapojenia do procesu vzdelávania;
- viesť žiakov k využívaniu efektívnych stratégií učenia sa (učiť sa učiť);
- poskytovať každému žiakovi príležitosť objaviť a rozvinúť svoje schopnosti v súlade s reálnymi možnosťami, aby tak získal podklad pre optimálne rozhodnutie o svojom ďalšom vzdelávaní;
- sprostredkovať dostatok príležitostí na osobnostný rozvoj každého žiaka;
- rozvíjať u žiakov sociálne kompetencie s dôrazom na kultivovanú komunikáciu a spoluprácu;
- viesť žiakov k uplatňovaniu svojich práv, plneniu svojich povinností a rešpektovaniu práv iných ľudí.

Stupeň vzdelávania

Nižšie stredné vzdelanie žiak získa úspešným absolvovaním posledného ročníka ucelenej časti vzdelávacieho programu odboru vzdelávania pre druhý stupeň základnej školy alebo úspešným absolvovaním prvého ročníka päťročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej škole, do ktorého sa prijímajú žiaci z ôsmeho ročníka základnej školy alebo úspešným absolvovaním štvrtého ročníka osemročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej škole alebo absolvovaním tretieho ročníka vzdelávacieho programu praktickej školy. Dokladom o získanom stupni vzdelania je vysvedčenie s doložkou, ktoré je podmienkou pre ďalšie vzdelávanie na vyššom stupni.

Charakteristika odboru vzdelávania a jeho dĺžka

Nižšie stredné vzdelávanie zabezpečuje rozvoj osobného potenciálu každého žiaka, jeho spôsobilostí, zručností a vedomostí potrebných v osobnom i občianskom živote a pre ďalšie vzdelávanie. Formuje a rozvíja charakter žiakov v súlade s etickými hodnotami. Nižšie stredné vzdelávanie – druhý stupeň základnej školy tvorí 5. – 9. ročník. Dĺžka trvania nižšieho stredného vzdelávania podľa tohto vzdelávacieho programu je päť (5) rokov.

Forma výchovy a vzdelávania

Výchova a vzdelávanie sa na druhom stupni základnej školy organizuje dennou formou. Denná forma štúdia sa môže uskutočňovať aj ako dištančná:

- v celom rozsahu vzdelávania zabezpečovaného školou pre žiakov, ktorí plnia povinnú školskú dochádzku individuálnym vzdelávaním, preto, že ich zdravotný stav neumožňuje účasť na vzdelávaní v škole alebo preto, že boli vzatí do väzby alebo sú vo výkone trestu odňatia slobody;
- v rozsahu podľa rozhodnutia riaditeľa školy pre žiakov, ktorí plnia povinnú školskú dochádzku podľa individuálneho učebného plánu;
- v rozsahu podľa odporúčania zariadenia poradenstva a prevencie pre žiakov so zdravotným znevýhodnením, ktorí sú vzdelávaní podľa individuálneho vzdelávacieho programu alebo ktorí sú žiakmi so všeobecným intelektovým nadaním;
- v rozsahu podľa rozhodnutia riaditeľa školy, ministra školstva alebo inej oprávnenej osoby v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu pre všetkých žiakov; v rozsahu nevyhnutne potrebnom, najviac však 3 mesiace, z dôvodu havárie v budove školy alebo rekonštrukcie budovy školy.

Vyučovací jazyk

Výchova a vzdelávanie sa uskutočňuje na nižšom strednom vzdelávaní v slovenskom jazyku.

Profil absolventa

Profil absolventa sa odvíja od kompetencií, ktoré žiak získal v procese vzdelávania a sebazvdelávania v rámci nižšieho stredného stupňa vzdelávania a iných rozvíjajúcich aktivít.

Absolvent nižšieho stredného vzdelávania disponuje nasledujúcimi základnými kompetenciami, ktoré vychádzajú zo vzdelávacích štandardov vyučovacích predmetov a špecifických cieľov prierezových tém na tomto stupni vzdelávania:

- pozná a uplatňuje efektívne techniky učenia sa a osvojovania si poznatkov;
- vyjadruje sa súvisle, výstižne a kultivovane písomnou aj ústnou formou;
- využíva cudzí jazyk na úrovni používateľa základov jazyka;
- používa matematické postupy a vedomosti pri riešení praktických problémov, je schopný aplikovať osvojené matematické modely logického a priestorového myslenia;
- používa informačné a komunikačné technológie pre potreby učenia sa a pre svoj život;
- vyhľadá a využije viaceré informácie a možnosti pri plánovaní úloh a riešení problémov s uplatnením zásad kritického myslenia;
- dokáže aplikovať osvojené poznatky a metódy prírodných vied vo svojom živote;
- uplatňuje osvojené základy pre efektívnu spoluprácu a komunikáciu v skupine;
- posúdi svoje silné a slabé stránky s ohľadom na svoje ďalšie vzdelávanie a budúce profesijné záujmy;
- chápe dôležitosť ochrany svojho zdravia a uprednostňuje základné princípy zdravého životného štýlu v každodennom živote;
- uvedomuje si význam kultúrneho dedičstva a umenia vo svojom živote a živote celej spoločnosti;
- prijíma rozmanitosť ako prirodzenú súčasť spoločnosti;
- pozná a uplatňuje svoje práva a rešpektuje práva iných;
- má predpoklady stať sa aktívnym občanom v národnom i globálnom kontexte. Získané kompetencie žiaka menia svoju kvalitu (rozvíjajú sa) v priebehu jeho ďalšieho vzdelávania.

Vzdelávacie oblasti a prierezové témy

Charakteristika vzdelávacích oblastí

Vzdelávacie oblasti sú okruhy, do ktorých patrí problematika príbuzných vyučovacích predmetov. Zabezpečujú nadväznosť a previazanosť obsahu jednotlivých vyučovacích predmetov patriacich do konkrétnej oblasti. Umožňujú rozvíjanie medzipredmetových vzťahov, a tým aj kooperáciu v rámci jednotlivých predmetov.

JAZYK A KOMUNIKÁCIA

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA, CUDZÍ JAZYK anglický, nemecký, ruský,

MATEMATIKA A PRÁCA S INFORMÁCIAMI

MATEMATIKA, INFORMATIKA

ČLOVEK A PRÍRODA

FZIKA, CHÉMIA, BIOLÓGIA

ČLOVEK A SPOLOČNOSŤ

DEJEPIS , GEOGRAFIA

ČLOVEK A HODNOTY

ETICKÁ VÝCHOVA/ NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA

ČLOVEK A SVET PRÁCE

TECHNIKA

UMENIE A KULTÚRA

HUDOBNÁ VÝCHOVA, VÝTVARNÁ VÝCHOVA

ZDRAVIE A POHYB

TELESNÁ A ŠPORTOVÁ VÝCHOVA

Jazyk a komunikácia

Vzdelávaciu oblasť Jazyk a komunikácia tvoria vyučovacie predmety zahrnuté do troch skupín, a to vyučovacie jazyky, druhý jazyk (slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra, jazyk národnostnej menšiny a literatúra) a cudzie jazyky. Spoločným menovateľom oblasti je jazyk, ktorý sa chápe ako potenciálny zdroj osobného a kultúrneho obohatenia človeka, ako nástroj myslenia a komunikácie a ako prostriedok vyjadrovania emócií. Vzdelávanie preto vedie k vnímaniu a postupnému osvojovaniu si jazyka ako bohatého mnohotvárneho prostriedku na získavanie a odovzdávanie informácií, k zvyšovaniu jazykovej kultúry ústnych i písomných jazykových prejavov žiakov a k rozvíjaniu čitateľských kompetencií zameraných na príjem textu (čítanie, deklamácia, počúvanie), jeho analýzu a hodnotenie. Dobré zvládnutie jazykového učiva a najmä komunikačných kompetencií vytvára predpoklad na rozvinutie schopnosti úspešne sa uplatniť na trhu práce a v súkromnom živote, podporuje otvorenejší prístup k ľuďom, umožňuje poznávať odlišnosti v spôsobe života ľudí iných krajín a ich odlišné kultúrne tradície. Poskytuje prehĺbenie vedomostí a vzájomného medzinárodného porozumenia a tolerance a vytvára podmienky na spoluprácu škôl na medzinárodných projektoch. Špecifickou zložkou vyučovacích jazykov a druhého jazyka je literatúra, ktorej základom je postupné rozvíjanie čitateľských kompetencií od úrovne naivného čitateľa k čítaniu s porozumením. Podstatou oblasti je súhrn predmetových kompetencií, ktoré umožňujú výrazne posilniť komunikačno-zážitkový model vyučovania, a naopak oslabujú tendenciu obsiahnuť školskú podobu vedných disciplín.

Matematika a práca s informáciami

Vzdelávacia oblasť Matematika a práca s informáciami, ktorú tvoria vyučovacie predmety matematika a informatika, je v rámci nižšieho stredného vzdelávania založená predovšetkým na aktívnych činnostiach (práca s objektmi, aplikácia poznatkov v reálnych situáciách). Poskytuje vedomosti a zručnosti potrebné v praktickom živote a umožňuje tak získavať matematickú gramotnosť. Rozvíja logické a kritické myslenie žiakov, ich schopnosť analyzovať a syntetizovať, hľadať vhodné stratégie riešenia problémových úloh (aj v spolupráci v skupine) a overovať ich v praxi. Učí tvoriť hypotézy a tvrdenia podložiť argumentmi. Vedie k presnému vyjadrovaniu myšlienok a postupov a ich zaznamenaniu vo formálnych zápisoch, ktoré slúžia ako všeobecný prostriedok komunikácie. Rozvíja schopnosť žiakov používať prostriedky IKT k vyhľadávaniu, spracúvaniu a uloženiu informácií.

Človek a príroda

Vzdelávacia oblasť Matematika a práca s informáciami, ktorú tvoria vyučovacie predmety matematika a informatika, je v rámci nižšieho stredného vzdelávania založená predovšetkým na aktívnych činnostiach (práca s objektmi, aplikácia poznatkov v reálnych situáciách). Poskytuje vedomosti a zručnosti potrebné v praktickom živote a umožňuje tak získavať matematickú gramotnosť. Rozvíja logické a kritické myslenie žiakov, ich schopnosť analyzovať a syntetizovať, hľadať vhodné stratégie riešenia problémových úloh (aj v spolupráci v skupine) a overovať ich v praxi. Učí tvoriť hypotézy a tvrdenia podložiť argumentmi. Vedie k presnému vyjadrovaniu myšlienok a postupov a ich zaznamenaniu vo formálnych zápisoch, ktoré slúžia ako všeobecný prostriedok komunikácie. Rozvíja schopnosť žiakov používať prostriedky IKT k vyhľadávaniu, spracúvaniu a uloženiu informácií.

Človek a spoločnosť

Vzdelávaciu oblasť Človek a spoločnosť tvoria učebné predmety dejepis, geografia s jej humánnou zložkou a občianska náuka spolu s príslušnými témami, ktoré sú prítomné aj v iných vzdelávacích oblastiach. Cieľom tejto vzdelávacej oblasti je zoznámiť žiakov s vývojom ľudskej spoločnosti, s najvýznamnejšími spoločenskými javmi a procesmi, ktoré sa premietajú do každodenného života a vnímať svet integrujúco vo vzájomnom vzťahu medzi človekom a spoločnosťou v danom geografickom priestore. Poznanie minulosti svojho národa, ako aj národov Európy a sveta, oboznámenie sa so zemepisnými charakteristikami svojej vlasti a regiónov sveta a utváranie pozitívnych občianskych postojov je predpokladom získania občianskych kompetencií, ktoré patria ku kľúčovým vo vzdelávaní. Žiaci cez poznanie najbližšieho prostredia (rodina, škola), ktorého sú súčasťou, získavajú funkčné znalosti a spôsobilosti o svojom najbližšom spoločenskom prostredí, o miestnej obci, regióne i o ostatných regiónoch Slovenska. Žiaci sú vedení k pochopeniu vlastného miesta a úlohy v spoločnosti, ako aj k tomu, aby svojimi postojmi a konaním prejavovali občiansku aktivitu, zodpovednosť k sebe, svojim blízkym a krajine, v ktorej žijú. Vzdelávacia oblasť otvára priestor na kultivovanie individuálnych a spoločenských kompetencií. Učí vidieť veci a javy vo vzájomných súvislostiach, ponúka argumenty, inšpiruje k tvorivému riešeniu otázok a prispieva ku kritickému mysleniu žiakov. Súčasne rozvíja a upevňuje vedomie príslušnosti k európskemu civilizačnému a kultúrnemu prostrediu. Centrálnou kategóriou vzdelávacej oblasti je rozvíjanie, korigovanie a kultivovanie historického vedomia žiakov z potrieb prítomnosti, k čomu prispievajú všetky tri vyučovacie predmety, ktoré ju vytvárajú. Aj preto kľúčovú úlohu zohrávajú medzipredmetové vzťahy, ktoré treba kontinuálne metodicky aplikovať v podobe prierezových modelov vo výučbe jednotlivých predmetov.

Človek a hodnoty

Vzdelávaciu oblasť Človek a spoločnosť tvoria učebné predmety dejepis, geografia s jej humánnou zložkou a občianska náuka spolu s príslušnými témami, ktoré sú prítomné aj v iných vzdelávacích oblastiach. Cieľom tejto vzdelávacej oblasti je zoznámiť žiakov s vývojom ľudskej spoločnosti, s najvýznamnejšími spoločenskými javmi a procesmi, ktoré sa premietajú do každodenného života a vnímať svet integrujúco vo vzájomnom vzťahu medzi človekom a spoločnosťou v danom geografickom priestore. Poznanie minulosti svojho národa, ako aj národov Európy a sveta, oboznámenie sa so zemepisnými charakteristikami svojej vlasti a regiónov sveta a utváranie pozitívnych občianskych postojov je predpokladom získania občianskych kompetencií, ktoré patria ku kľúčovým vo vzdelávaní. Žiaci cez poznanie najbližšieho prostredia (rodina, škola), ktorého sú súčasťou, získavajú funkčné znalosti a spôsobilosti o svojom najbližšom spoločenskom prostredí, o miestnej obci, regióne i o ostatných regiónoch Slovenska. Žiaci sú vedení k pochopeniu vlastného miesta a úlohy v spoločnosti, ako aj k tomu, aby svojimi postojmi a konaním prejavovali občiansku aktivitu, zodpovednosť k sebe, svojim blízkym a krajine, v ktorej žijú. Vzdelávacia oblasť otvára priestor na kultivovanie individuálnych a spoločenských kompetencií. Učí vidieť veci a javy vo vzájomných súvislostiach, ponúka argumenty, inšpiruje k tvorivému riešeniu otázok a prispieva ku kritickému mysleniu žiakov. Súčasne rozvíja a upevňuje vedomie príslušnosti k európskemu civilizačnému a kultúrnemu prostrediu. Centrálnou kategóriou vzdelávacej oblasti je rozvíjanie, korigovanie a kultivovanie historického vedomia žiakov z potrieb prítomnosti, k čomu prispievajú všetky tri vyučovacie predmety, ktoré ju vytvárajú. Aj preto kľúčovú úlohu zohrávajú medzipredmetové vzťahy, ktoré treba kontinuálne metodicky aplikovať v podobe prierezových modelov vo výučbe jednotlivých predmetov.

Človek a svet práce

Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce zahŕňa návrhy širokého spektra pracovných činností a technológií, ktorými sú žiaci vedení k získaniu psychomotorických zručností a poznatkov z rôznych oblastí reálneho života a

sveta práce. Predmet technika je zameraný na zložitejšie pracovné činnosti a technológie, na samostatnú a tímovú prácu žiakov. Žiaci sú vedení k získaniu základných užívateľských zručností v rôznych oblastiach. Spoznávajú trh práce aj z hľadiska ich budúcej profesijnej orientácie. Prichádzajú do priameho kontaktu s technikou v jej rozmanitých podobách a v širších súvislostiach. Predmet poskytuje žiakom priestor a príležitosť na primeraný rozvoj ich tvorivého technického myslenia. Obsah je zameraný na budovanie vzťahu žiakov k technike, k jej bezpečnému používaniu a k bezpečnej práci s technikou. Žiaci spoznávajú reálne podmienky trhu práce, moderné stroje a zariadenia, funkciu základných bytových inštalácií. Sú vedení ku konštruovaniu a zhotovovaniu primeraných výrobkov a k poznaniu základných technických materiálov a technológií. Podľa svojich podmienok (materiálno-technických a personálno-odborných) škola môže v predmete technika vyučovať tematický celok ekonomika domácnosti, ktorý obsahuje témy: plánovanie a vedenie domácnosti, svet práce, domáce práce a údržba domácnosti, ručné práce, rodinná príprava, pestovateľské práce a chovateľstvo. Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce tak vhodne dopĺňa sústavu vzdelávacích oblastí o dôležitú zložku nevyhnutnú pre uplatnenie človeka v reálnom živote a v spoločnosti.

Umenie a kultúra

Obsah vzdelávacej oblasti je realizovaný prostredníctvom predmetov výtvarná výchova a hudobná výchova. Vzdelávacia oblasť vytvára priestor pre pochopenie významu kultúry a umenia v živote človeka a spoločnosti. Učí žiaka vnímať a chápať hodnoty umenia, kultúry a kultúrnej tradície a vyjadrovať sa rôznymi umeleckými prostriedkami vybraných médií vizuálneho, dramatického, hudobného umenia a písaného a hovoreného slova. Primerane veku formuje samostatné a zodpovedné postoje žiakov k súčasnej kultúrnej ponuke, rozvíja kritické myslenie najmä vo vzťahu k masmédiám. Obsah vzdelávacej oblasti tak prispieva k formovaniu vizuálnej, mediálnej, sluchovej, jazykovej a pohybovej gramotnosti a tvorivosti žiaka. Prostredníctvom tematických celkov zameraných na kultúrnu tradíciu a dedičstvo sa žiak oboznamuje s kultúrnou tradíciou svojho regiónu, národa a krajiny, čím sa rozvíja vedomie kultúrnej identity. Formujú sa multikulturálne a komunikačné kompetencie. Prostredníctvom tvorivých výtvarných činností a aktivít sú pre žiakov vytvorené príležitosti na uplatnenie fantázie a predstavivosti, a tým aj priestor na jeho sebarealizáciu. V tvorivých, umeleckých alebo hudobných činnostiach majú žiaci možnosť vyjadrovať svoje predstavy, a to vyjadrovacími formami (jazykom) jednotlivých umení. Výtvarná výchova vedie žiaka k spoznávaniu súčasného umeleckého vyjadrovania sveta, vizuálnej kultúry a kultúrnej tradície svojho regiónu, národa a krajiny. Obsah predmetu je členený do tematických celkov, ktoré kladú dôraz na rozvoj predstavivosti a fantázie, pozorovacích a vyjadrovacích schopností a zručností pri práci s vyjadrovacími prostriedkami vizuálnych umení. V tvorivom procese dochádza ku kvalitatívnej zmene, detskú spontánnosť postupne nahrádza dospelý ekvivalent – duchovná otvorenosť spojená s pribúdaním vedomej operatívnej a názorovej samostatnosti. Hudobná výchova prostredníctvom hudobných činností rozvíja základné hudobné kompetencie žiaka a usiluje sa o vytvorenie kladného vzťahu k hudbe a hudobnému umeniu.

Zdravie a pohyb

Vzdelávacia oblasť Zdravie a pohyb vytvára priestor pre uvedomenie si potreby celoživotnej starostlivosti o svoje zdravie, ktorej neoddeliteľnou súčasťou je pohyb. Oblasť sa zameriava na základné informácie, súvisiace so zdravým spôsobom života a pohybovou aktivitou. Realizuje sa učebným predmetom telesná a športová výchova, ktorej najdôležitejším poslaním je vytváranie vzťahu k pravidelnej pohybovej aktivite ako nevyhnutného základu zdravého životného štýlu. Telesná a športová výchova spája vedomosti, návyky a zručnosti spojené so zdravím, zdravým životným štýlom, pohybovou a športovou aktivitou využiteľnými nielen počas školskej dochádzky, ale i v dospelosti. Žiaci si vytvoria predstavu o význame pohybovej a športovej

aktivity pri upevňovaní aktívneho zdravia a spoznajú účinok vykonávaných cvičení na organizmus. Pri realizovaní obsahu telesnej a športovej výchovy je dôležité rešpektovať individuálne dispozície žiakov, ktoré by mali byť zohľadnené pri plánovaní cvičení, ako aj pri hodnotení žiakov. Významnou súčasťou je motivácia žiakov k dosiahnutiu individuálnych zlepšení vo svojej pohybovej výkonnosti pri akceptovaní ich vlastných predpokladov.

Prierezové témy

Rýchlo sa mení realita súčasnej globalizovanej spoločnosti s novými technológiami a sociálnymi zmenami ovplyvňuje postoje, hodnotový systém žiakov a ich konanie. Táto skutočnosť sa musí odraziť aj vo vzdelávaní. Vhodným prostriedkom na to sú prierezové témy, ktoré sa svojím obsahom a výchovným zameraním premietajú do vymedzených vzdelávacích oblastí, dopĺňajú ich, prepájajú ich obsah s aktuálnym dianím v spoločnosti, s každodennou žitou skúsenosťou žiaka a konkrétnej triedy. V tomto zmysle prierezové témy priaznivo ovplyvňujú proces utvárania a rozvíjania funkčných kompetencií žiakov. Prierezové témy sa môžu realizovať ako súčasť učebného obsahu vyučovacích predmetov alebo prostredníctvom samostatných projektov, seminárov, vyučovacích blokov, kurzov a pod. Súčasne prierezové témy môžu tvoriť samostatný vyučovací predmet z rámca voliteľných (disponibilných) hodín. Obidve formy sa môžu aj ľubovoľne kombinovať. Účinnosť pôsobenia prierezových tém sa môže zvýšiť relevantnými mimoškolskými aktivitami.

V rámci nižšieho stredného vzdelávania majú prierezový charakter tieto témy:

Osobnostný a sociálny rozvoj,

Výchova k manželstvu a rodičovstvu,

Environmentálna výchova,

Mediálna výchova,

Multikultúrna výchova,

Ochrana života a zdravia.

Osobnostný a sociálny rozvoj

Prierezová téma Osobnostný a sociálny rozvoj sa prelína celým vzdelávaním. Jej hlavným cieľom je rozvíjať osobnosť žiakov predovšetkým v oblasti postojov a hodnôt. Prostredníctvom nej sa zároveň s vedomostným rozvojom žiakov cielene rozvíjajú aj ich osobné a sociálne kompetencie. Umožňuje žiakom rozmyšľať o sebe, o svojom aktuálnom živote, vzťahoch s ľuďmi a smerovaní v budúcnosti. Vedie ich k uplatňovaniu svojich práv a tiež k rešpektovaniu názorov, potrieb a práv ostatných. Usmerňuje ich v tom, ako chrániť svoje zdravie a odolávať rizikám. Pri správnom uplatňovaní významne prispieva k pozitívnej sociálnej klíme školy, dobrým vzťahom medzi žiakmi a medzi učiteľmi a žiakmi. Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- porozumel sebe a iným;
- optimálne usmerňoval vlastné správanie;
- nadobudol základné prezentačné zručnosti osvojené na základe postupného spoznania svojich predpokladov a uplatňoval ich pri prezentácii seba a svojej práce;
- získal a uplatňoval základné sociálne zručnosti pre optimálne riešenie rôznych situácií;
- rešpektoval rôzne typy ľudí a ich názory a prístupy k riešeniu problémov.

Výchova k manželstvu a rodičovstvu

Dôležitou súčasťou osobnostného rozvoja žiakov je príprava na zodpovedné partnerské vzťahy, manželstvo a rodičovstvo. Prierezová téma Výchova k manželstvu a rodičovstvu je zameraná na utváranie základných vedomostí a zodpovedných postojov v oblasti partnerských vzťahov a rodičovstva v súlade s vedeckými poznatkami a etickými normami. Pri realizácii témy je nevyhnutné vychádzať zo životnej reality žiakov v konkrétnej triede, ich veku, zrelosti, vývinového štádia. Podmienkou je taktný a citlivý prístup pedagóga. Škola môže využiť aj pomoc alebo služby relevantných odborníkov. Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- osvojil základné poznatky o biologických, psychických a sociálnych zmenách, ktoré ovplyvňujú vývin jeho osobnosti v súčasnosti i v budúcnosti;
- získal základné predpoklady pre zodpovedné rozhodnutia v oblasti partnerských vzťahov, manželstva a rodičovstva;
- osvojil zásady bezpečného správania a porozumel rizikám v oblasti sexuality;
- uprednostňoval základné princípy zdravého životného štýlu a nerizikového správania vo svojom (každodennom) živote.

Environmentálna výchova

Environmentálna výchova umožňuje žiakom získať vedomosti, zručnosti, postoje a návyky k ochrane a zlepšovaniu životného prostredia dôležitého pre trvalo udržateľný život na Zemi. Vedie žiakov ku komplexnému pochopeniu vzájomných vzťahov človeka, organizmov a životného prostredia, kde sú prepojené aspekty ekologické, ekonomické a sociálne. Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- rešpektoval základné pravidlá pre správanie sa v prírode s ohľadom na organizmy a ich životné prostredie;
- rozpoznal a vyhodnotil zmeny v prírode a vo svojom okolí;
- poznal možnosti smerujúce k ochrane a zlepšeniu životného prostredia, podieľal sa na aktivitách (školy) smerujúcich k ochrane a zlepšovaniu životného prostredia širšieho okolia (školy, obce...);
- získal informácie o zásahoch človeka do životného prostredia a vyhodnotil ich dôsledky v lokálnych a globálnych súvislostiach;
- rozlišoval technológie a výrobky šetrné k životnému prostrediu;
- šetrne sa správal k prírodným zdrojom;
- aktívne sa podieľal na eliminácii znečistenia životného prostredia.

Mediálna výchova

Médiá predstavujú významný faktor, ktorý vplýva na vývin osobnosti a socializáciu detí a mladých ľudí. Médiá sú integrálnou súčasťou každodenného života žiakov, pričom výrazne ovplyvňujú ich správanie, utváranie hodnôt a životný štýl. Hlavným cieľom prierezovej témy Mediálna výchova je rozvoj (postupné zvyšovanie úrovne) mediálnej gramotnosti žiakov – schopnosti kriticky prijímať, analyzovať, hodnotiť a komunikovať širokú škálu mediálnych obsahov a zmysluplne využívať médiá. Na 2. stupni základnej školy je dôležité, aby sa žiaci na veku primeranej úrovni postupne dokázali orientovať v mediálnom svete a osvojili si stratégie bezpečného zaobchádzania s rôznymi druhmi médií. Dôraz sa kladie na rozvíjanie kritického myslenia; vhodnou metódou je spoločné skúmanie, analyzovanie a samostatné premýšľanie, pričom sa vychádza z konkrétnej reality žiakov v triede. Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- uvedomil význam a vplyv médií vo svojom živote a v spoločnosti;
- nadobudol základné technické zručnosti potrebné pre používanie médií a médiá využíval zmysluplne;
- pochopil a rozlíšil pozitíva a negatíva využívania, vplyvu médií a ich produktov;
- získal kritický odstup od mediálnych produktov a ich obsahov a rozpoznal mediálne spracovanú realitu;
- osvojil si zodpovedný prístup pri využívaní médií na komunikáciu a vytváranie vlastných mediálnych produktov.

Multikultúrna výchova

S aktuálnou realitou celosvetovej globálnej spoločnosti a s multikultúrnym charakterom slovenskej spoločnosti sa spájajú riziká predsudkov a stereotypov, ktoré sa prejavujú v rôznych podobách neznášanlivosti, rasizmu či xenofóbie. Žiaci sú každodenne vystavení rôznym kultúrnym vplyvom a dostávajú sa do kontaktu s príslušníkmi rôznych kultúr. Prostredníctvom spoznávania svojej kultúry a iných kultúr, histórie, zvykov a tradícií sa žiaci naučia rešpektovať tieto kultúry ako rovnocenné a s ich príslušníkmi dokážu konštruktívne komunikovať a spolupracovať. Pri realizácii tejto témy sa odporúča využívať také didaktické postupy a metódy, ktoré neučia stierať medzikultúrne rozdiely, ale pochopiť ich, akceptovať ich a tiež rešpektovať ľudské práva. S prierezovou témou Multikultúrna výchova úzko súvisí regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra, ktorá sa vo svojom obsahu ešte hlbšie zaoberá živým a hodnotným hmotným a nehmotným kultúrnym dedičstvom Slovenska. Poznanie tradícií je základom kultúrnej identity. Spoznávaním svojho regiónu, jeho kultúrneho a prírodného bohatstva sa prispieva u žiakov k formovaniu ich historického vedomia. Vhodnými formami na uplatnenie týchto tém sú projekty, exkurzie, tematické vychádzky v regióne a pod. Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra sa môže realizovať ako súčasť učebných predmetov – výtvarná výchova, hudobná výchova a etická výchova, dejepis a geografia alebo prostredníctvom voliteľných predmetov, ako napr. regionálna výchova, regionálny dejepis a podobne. Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- rešpektoval prirodzenú rozmanitosť spoločnosti;
- spoznal rozličné tradičné aj nové kultúry a subkultúry;
- akceptoval kultúrnu rozmanitosť ako spoločenskú realitu;

- uplatňoval svoje práva a rešpektoval práva iných ľudí;
- mal možnosť spoznať naše kultúrne dedičstvo a rozvíjal tak svoju kultúrnu identitu.

Ochrana života a zdravia

Prierezová téma Ochrana života a zdravia sa na druhom stupni realizuje v rámci vyučovacích predmetov telesná a športová výchova, biológia, ako aj samostatných organizačných foriem vyučovania – účelových cvičení. Účelové cvičenia sa realizujú 2 razy do roka v trvaní 5 hodín, spravidla na jeseň a jar. Zámerom tejto prierezovej témy je nasmerovať žiakov k ochrane svojho zdravia a života a tiež zdravia a života iných ľudí prostredníctvom teoretických a praktických poznatkov, zručností v sebaochrane, poskytovaní pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života. Ochrana života a zdravia integruje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na zdravý životný štýl a ochranu života a zdravia v mimoriadnych a nepredvídaných situáciách. Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- rozpoznal nebezpečné situácie ohrozujúce život a zdravie;
- osvojil si praktické zručnosti v sebaochrane;
- pochopil dôležitosť poskytnutia pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života;
- vedel poskytnúť predlekársku prvú pomoc;
- mal možnosť cielavedome rozvíjať svoju telesnú zdatnosť a odolnosť organizmu na fyzickú a psychickú záťaž v náročných životných situáciách;
- orientoval sa pri pohybe a pobyte v prírode.

Realizácia prierezových tém:

Prierezové témy sú začlenené do predmetov podľa svojho obsahu a uvedené sú v učebných osnovách jednotlivých predmetov. Sú významným prostriedkom k prekonávaniu izolovanosti výučby jednotlivých učebných predmetov, ktoré tvoria príslušnú vzdelávaciu oblasť. Prierezové témy sú výrazom komplexnejšieho prístupu k realizácii učebného obsahu, vrátane mnohostrannejších možností jeho prepájania. Prierezové témy nemajú vlastné vzdelávacie štandardy, sú rozpracované na úrovni cieľov. Prierezové témy priaznivo ovplyvňujú proces utvárania a rozvíjania funkčných kompetencií žiakov. Môžu sa realizovať ako súčasť učebného obsahu vyučovacích predmetov alebo prostredníctvom samostatných projektov, seminárov, vyučovacích blokov, kurzov a pod. Súčasne prierezové témy môžu tvoriť samostatný vyučovací predmet z rámca voliteľných (disponibilných) hodín. Obidve formy sa **môžu aj ľubovoľne kombinovať. Účinnosť pôsobenia prierezových tém sa môže zvýšiť relevantnými mimoškolskými aktivitami.**

Spôsoby realizácie prierezových tém:

- ako integrálna súčasť vzdelávacieho obsahu jednotlivých predmetov,

- formou projektov,
- formou besied s odbornými zamestnancami CPP v Revúcej, s pracovníkmi dopravného inšpektorátu OR PZ SR, s preventistom OR ZP SR, s hasičmi, s ochranármi, chovateľmi, pracovníkmi Slovenského červeného kríža, Národného parku Muránska planina, pracovníkmi Mestských lesov a Štátnych lesov, s prokurátorom OP v Revúcej,
- formou kurzov - plaveckého kurzu v piatom ročníku a lyžiarskeho kurzu v deviatom ročníku,
- formou exkurzií do blízkeho aj vzdialeného okolia – hrady, zámky, jaskyne, múzeá,
- formou účelových cvičení – ochrana človeka a prírody s nasledovným obsahom : základy predlekárskej prvej pomoci, orientácia v teréne, ...
- formou návštev výstav v MsKS a Múzeu Prvého slovenského gymnázia,
- formou rozhlasových vysielaní v školskom rozhlase,
- formou záujmovej mimoškolskej činnosti – Klub AMAVET pri ZŠ,
- formou záujmovej krúžkovej činnosti – florbal, tanečný krúžok, programátrský krúžok, matematický krúžok, jazykový kvet,
- starostlivosťou o interiér školy a areál školy,
- formou účasti na zasadnutí MZ, súdnom pojednávaní na OS v Revúcej,
- účasťou na kultúrnych podujatiach, na koncertoch, divadelných predstaveniach v našom meste i mimo nášho mesta

Prierezovú tému **Osobnostný a sociálny rozvoj** začleníme do občianskej náuky, literárnej výchovy, dejepisu, biológie, geografie, etickej a náboženskej výchovy, telesnej a športovej výchovy.

Prierezovú tému **Výchova k manželstvu a rodičovstvu** začleňujeme do vyučovania občianskej náuky, biológie, etickej a náboženskej výchovy, telesnej a športovej výchovy.

Na škole pracuje koordinátor **environmentálnej výchovy** – pre 1. a pre 2.stupeň.

Multikultúrna výchova sa vo svojom obsahu hlbšie zaoberá hodnotným hmotným a nehmotným kultúrnym dedičstvom nielen vo svete, ale aj na Slovensku. Úzko súvisí s regionálnou výchovou a tradičnou ľudovou kultúrou. Poznanie tradícií je základom kultúrnej identity. Spoznávaním svojho regiónu, jeho kultúrneho a prírodného bohatstva sa prispieva u žiakov k formovaniu ich historického vedomia. Vhodnými formami na uplatnenie týchto tém sú projekty, exkurzie, tematické vychádzky v regióne a pod. Multikultúrnú výchovu realizujeme ako súčasť učebných predmetov – výtvarná výchova, hudobná výchova, náboženská a etická výchova, občianska náuka, cudzie jazyky, slovenský jazyk a literatúra, technika, dejepis a geografia.

Prierezová téma **Ochrana života a zdravia** sa realizuje v rámci vyučovacích predmetov telesná a športová výchova, biológia, dopravná výchova, lyžiarskeho výcviku, plaveckého výcviku, exkurzií, ako aj samostatných organizačných foriem vyučovania – účelových cvičení. Účelové cvičenia sa realizujú 2 krát do roka v trvaní 5 hodín, spravidla na jeseň a jar.

Vzdelávacie štandardy

Vzdelávacie štandardy obsahujú súbor požiadaviek na osvojenie si vedomostí, zručností a schopností, ktoré majú žiaci získať, aby mohli pokračovať vo vzdelávaní v nadväzujúcej časti vzdelávacieho programu alebo aby im mohol byť priznaný stupeň vzdelania. Na ich základe škola vo svojom školskom vzdelávacom programe vypracuje učebné osnovy, ktoré vymedzujú výchovno-vzdelávacie ciele, obsah a rozsah vyučovania jednotlivých vyučovacích predmetov podľa učebného plánu školy. Rozdelenie štandardov do ročníkov v štátnom vzdelávacom programe má charakter odporúčania, škola ich do ročníkov rozdelí tak, aby ich rozsah odpovedal časovej dotácii podľa učebného plánu školy. Škola pri tvorbe učebných osnov dodržiava zásadu veku primeranosti a zásadu logickej nadväznosti obsahu vzdelávania. Učebnými osnovami povinného vyučovacieho predmetu, ktorého časová dotácia sa v učebnom pláne nezvyšuje alebo a zvyšuje bez rozšírenia obsahu, môžu byť vzdelávacie štandardy. Tieto požiadavky sú formulované ako kompetencie, v ktorých sú obsiahnuté vedomosti, zručnosti, postoje a hodnoty v kontexte vymedzeného obsahu vzdelávania. Obsahujú štruktúru učebných cieľov, výkonové požiadavky a vymedzený rámcový učebný obsah. Vzdelávacie štandardy je nevyhnutné chápať ako základné východisko k mnohostranne chápanej výučbe, preto výučbu nemožno redukovať len na ich mechanické plnenie. Predstavujú dôležitý podklad na realizáciu osobného plánovania, tvorby špecifickej stratégie a taktiky na výučbu jednotlivých predmetov, pričom je nevyhnutná kognitívna pestrosť a vytváranie panorámy myšlienkových možností žiakov. Z hľadiska vymedzeného učebného obsahu je kľúčovým prvkom uvedomovanie si pojmov, vzťahov medzi nimi. Následne je žiaduce tieto pojmy a vzťahy medzi nimi spolu s funkčnými faktami názorne zobrazovať do pamäťových myšlienkových máp, ktoré sa potom stávajú základným prostriedkom efektívnejšieho upevňovania a systematizácie nadobudnutých kompetencií žiakov. Stanovené štandardy si učitelia môžu viac špecifikovať s prihliadnutím na aktuálne kognitívne schopnosti svojich žiakov. Vzdelávací štandard treba chápať v tom zmysle, že žiak nemá byť pasívnym aktérom výučby a konzumentom hotových poznatkov, ktoré si má len zapamätať a následne zreprodukovať, ale aj vytvárať ich v aktívnej činnosti.

Rámcové učebné plány

Rámcový učebný plán (ďalej len „RUP“) stanovuje časové dotácie vyučovacích predmetov v Štátnom vzdelávacom programe (ďalej len „ŠVP“) podľa ročníkov. Vymedzuje počet voliteľných (disponibilných hodín⁷), ktoré škola konkretizuje vo svojom školskom vzdelávacom programe nasledujúcimi spôsobmi: navýši hodinovú dotáciu existujúcim vyučovacím predmetom ŠVP alebo vytvorí nový vyučovací predmet, kurz a pod., ktorému prideli časovú dotáciu. Poznámky k RUP sú pre školu záväzné, môže si však v rámci svojho učebného plánu vytvoriť ďalšie poznámky podľa svojich potrieb a možností. Škola môže pri tvorbe školského vzdelávacieho programu rozdeliť hodinové dotácie a vzdelávacie štandardy na celý stupeň vzdelávania pri zachovaní postupnosti jednotlivých vzdelávacích štandardov a celkového počtu vyučovacích hodín jednotlivých vyučovacích predmetov.

Stratégie

V závislosti od tematického celku, témy, obsahového štandardu, výkonového štandardu, skladby žiakov v triede a mnohých ďalších okolností učitelia na jednotlivých vyučovacích hodinách jednotlivých predmetov primárneho vzdelávania ISCED 2 Základnej školy J. A. Komenského v Revúcej používajú nasledovné stratégie :

VYUČOVACIE ZÁSADY

V literatúre sa používajú aj iné rovnocenné názvy: vyučovacie princípy, didaktické zásady, didaktické princípy. Počet vyučovacích zásad nie je a nemôže byť raz a navždy stanovený, pretože zásady sa neustále vyvíjajú, menia sa a dopĺňajú s tým, ako rastú poznatky o vyučovaní.

Vyučovacie zásady sú najvšeobecnejšie alebo najzákladnejšie požiadavky, ktoré v súlade s cieľmi výchovno-vzdelávacieho procesu a jeho základnými zákonitosťami určujú jeho charakter. Významne pôsobia na ostatné prostriedky a činitele súvisiace s týmto procesom.

a) Zásada uvedomelosti a aktivity

Vyjadruje požiadavku, aby žiaci k učebnej činnosti pristupovali uvedomele a aby vlastnou aktívnou činnosťou získavali nové vedomosti, zručnosti a návyky.

b) Zásada názornosti

Vyjadruje požiadavku, aby žiak získal nové vedomosti, spôsobilosti, zručnosti a návyky na základe konkrétneho zmyslového vnímania predmetov a javov. Význam zásady názornosti vyplýva z podstaty poznávania ako procesu.

c) Zásada primeranosti

Vyjadruje požiadavku, aby obsah a rozsah učiva, ale i metódy jeho sprostredkovania boli primerané k ich biologicko-psychologickým schopnostiam.

d) Zásada trvácnosti

Vyjadruje požiadavku, aby si žiaci učivo bezpečne zapamätali a aby si ho v prípade potreby vedeli vybaviť v pamäti a využiť v činnosti.

e) Zásada systematickosti

Vyjadruje požiadavku logicky usporiadaného didaktického systému učiva so zreteľom na vekové osobitosti žiakov, ktorý si žiaci systematicky osvojujú pod vedením učiteľa.

Správne uplatnenie vyučovacích zásad má mimoriadny dopad na priebeh a najmä na výsledky učebnej činnosti žiakov, čo si uvedomujú aj učitelia našej školy.

VYUČOVACIE METÓDY

Vo vyučovacom procese používame celý rad vyučovacích metód. Množstvo metód, ktoré didaktika opisuje sa usilujú didaktici triediť do jednotlivých skupín. V didaktike nie je doposiaľ prijatá jednotná klasifikácia metód.

- Logický aspekt – metóda analytická, syntetická, induktívna, deduktívna, genetická a dogmatická.
- Podľa prostriedkov – ústne podanie, laboratórne práca, práca s knihou atď.
- Podľa zdroja informácií – metódy slovné, práca s literatúrou, pracovné metódy, metóda pozorovania; slovné, názorné, praktické).
- Podľa práce učiteľa a žiaka – metódy heterodidaktické (učebnú činnosť navodzuje a riadi učiteľ) a metódy autodidaktické (samoučenie).
- Podľa počtu žiakov – metódy kolektívne, metódy skupinovej práce, metódy individuálneho vyučovania.

V ostatných rokoch sa v našej didaktike zaužívalo triedenie metód podľa etáp vyučovacieho procesu:

1. motivačné (metódy usmerňujúce záujem o učenie)
2. expozičné (metódy prvého oboznamovania žiakov s učivom)
3. fixačné (metódy opakovania a upevňovania učiva)
4. diagnostické a klasifikačné (metódy hodnotenia, kontroly a klasifikácie)

LOGICKÉ POSTUPY UČENIA

- Analýza – postupuje od celku k častiam. Bez analýzy nie je možné poznávanie.
- Syntéza – postupuje od časti k celku. Vedie k pochopeniu vzťahov a súvislostí.
- Indukcia – postupuje od jednotlivých faktov k všeobecným pojmom, k pravidlám, k definíciám. Indukcia je cenná pre rozvoj myslenia, je konkrétna, názorná, podporuje iniciatívu žiakov. Vedomosti ňou získané sú trvácnejšie a využiteľnejšie v ďalšom učení sa žiakov.
- Dedukcia – postupuje od zákonov, poučiek, pravidiel, definícií, pojmov k ich aplikácii na konkrétne príklady. Dedukcia je úspornejšia, ale menej presvedčivá, predpokladá určitú úroveň logického myslenia žiakov.
Vzťahy medzi indukciou a dedukciou sú podobné ako pri analýze a syntéze, vo vyučovaní sa často využíva induktívno-deduktívny postup.
- Genetický postup (vývinový) – je rozvíjanie vedomostí postupnosťou. Myšlienky a dôkazy na seba jeden po druhom nasledujú a vedú k pochopiteľnému záveru.
- Dogmatický postup – je učenie bez zdôvodňovania a vysvetľovania – pravidiel, poučiek, definícií a pod. Je to učenie nepresvedčivé, málo aktivizujúce, a preto sa dogmatickému postupu vyhýbame. No niekedy sa mu vyhnúť nedá.
- Porovnávanie (synkritický postup) – je postup zisťovania zhody alebo rozdielu dvoch a viacerých predmetov a javov podľa určitých znakov.
- Analógia (podobnosť) – je postup, keď z podoby istých znakov predmetov a javov usudzujeme na ďalšie podrobnosti. Úsudky na základe analógie sú pravdepodobnostné, podmienené, pokiaľ sa nepotvrdí ich pravdivosť.

MOTIVAČNÉ METÓDY

Prvoradou úlohou je vzbudiť u žiakov záujem o učebnú činnosť. Môžu mať povahu vnútorného motívu (záujem o učivo, túžba po poznaní, želanie uspokojiť zvedavosť a pod.) alebo vonkajšieho motívu (učenie vyvolané vonkajšími podnetmi – učenie sa pre zlepšenie prospechu, učenie sa pod nátlakom, hrozbou, ale aj pre pochvalu atď.)

Správna motivácia je základom aktívnej činnosti žiaka vo vyučovaní a má sa prelínať celým vyučovacím procesom. Motivačné metódy sa rozdeľujú na vstupné a priebežné:

Vstupné motivačné metódy:

- Motivačné rozprávanie
- Motivačný rozhovor
- Motivačná demonštrácia
- Problém ako motivácia

Priebežné motivačné metódy:

- Motivačná výzva
- Aktualizácia obsahu učiva
- Pochvala, povzbudenie a kritika

EXPOZIČNÉ METÓDY

A. Metódy priameho prenosu poznatkov:

a) monologické slovné metódy

rozprávanie, opis, vysvetľovanie, prednáška

b) dialogické slovné metódy

rozhovor, beseda, dramatizácia

B. Metódy sprostredkovaného prenosu poznatkov:

a) demonštračné – demonštrácia obrazov, filmu, pohybu, činnosti, akustická demonštrácia...

b) pozorovanie – javov, navodených situácií...

c) manipulácia a predmetmi – laboratórna práca, pokus, práca s didaktickým zameraním, hra ako metóda a pod.

C. Metódy problémové :

a) problémové vyučovanie

b) projekty

D. Metódy samostatnej práce a auto didaktické metódy:

a) samostatná práca s knihou

b) samostatná práca v laboratóriu

c) samostatné štúdium (encyklopédie, štúdium literatúry spojené so záujmom jedinca)

d) samostatné štúdium s využitím techniky

E. Metódy mimovoľného učenia: preberanie názorov, postojov, záujmov, napodobňovane činnosti

FIXAČNÉ METÓDY

Opakovanie, upevňovanie a precvičovanie je neoddeliteľnou súčasťou vyučovacieho procesu. Uskutočňuje sa hneď po prebraní nového učiva v škole, doma ale aj mimoškolskou činnosťou žiakov.

Podľa zamerania poznáme:

A) Metódy opakovania a precvičovania vedomostí a spôsobilosti

- Ústne opakovanie učiva žiakom
- Metóda otázok a odpovedí (pozri tiež sokratovskú a heuristickú metódu); v literatúre sa stretávame aj s názvom *katechetická metóda*

- Písomné opakovanie
- Opakovací rozhovor
- Opakovanie s využitím učebnice a inej literatúry – patrí k významným fixačným metódam. Rozlišujeme opakovanie zamerané na presné (doslovné) zapamätanie si textu (básne, cudzie slová, definície) a opakovanie zamerané na porozumenie textu s cieľom, aby žiak vedel voľne reprodukovať učivo.

Ciele tejto metódy:

- Žiakov treba učiť sa učiť z literatúry.
- Vytvárať u žiakov kladný vzťah ku knihám.
- Viesť žiakov k pochopeniu logiky z prečítaného.
- Žiaci sú schopní študovaný text rozdeliť na menšie logické časti.
- Žiaci sú schopní rozlíšiť podstatné od nepodstatného.
- Schopnosť žiakov robiť si vhodné poznámky, výpisov, náčrtov.
- Domáce úlohy, beseda zameraná na prehĺbenie učiva, laboratórna práca, film, ilustrácia a dramatizácia.

B) Metódy precvičovania a zdokonaľovania zručností.

Obsahom vzdelania sú aj zručnosti, ktoré sa u žiaka postupne vyvíjajú a zdokonaľujú. Na proces zdokonaľovania vplýva aj ich precvičovanie, čiže motorický tréning. Ten môže byť zameraný na zdokonaľovanie technických, pohybových a umeleckých zručností.

Fixačné metódy majú významnú úlohu vo vyučovacom procese. Pomocou nich učiteľ dotvára a spresňuje vedomosti žiakov.

METÓDY DIAGNOSTICKÉ A KLASIFIKAČNÉ

Pomocou diagnostických metód učiteľ, ale aj žiaci presvedčajú o tom, ako sa im darí plniť výchovnovzdelávacie úlohy, pomocou nich možno motivovať žiakov k učebnej činnosti. Plnia funkciu spätnej väzby, prispievajú k uvedomovaniu si potreby individuálneho prístupu učiteľa k žiakom, informujú žiaka o jeho učebných výsledkoch, sú východiskom ďalšej organizácie a riadenia učebného procesu, vedú k systematickej práci učiteľa a žiakov atď.

Rovnako dôležité sú aj funkcie týchto metód:

- a) motivačná,
- b) didaktická,
- c) výchovná,
- d) spoločenská a profesijná,
- e) kontrolná.

Vo výchovnovzdelávacom procese sa najčastejšie uplatňujú tieto metódy:

A. Klasické didaktické a diagnostické metódy:

- Ústne skúšky
- Písomné skúšky

- Praktické skúšanie
- Didaktické testy

B. Malé formy vedeckovýskumných diagnostických metód :

- Sem patrí: metóda pozorovania žiaka, pozorovanie v určitých situáciách, rozbor žiackych prác, exploračné metódy (rozhovor, dotazník a anamnéza). Sú veľmi významné a prispievajú k objektívnosti hodnotenia žiakov.

C. Poznámky k ostatným diagnostickým a klasifikačným metódam:

- Výsledky skúšania, testov, pozorovania atď. učiteľ triedi, hodnotí a zaujíma k nim stanovisko, na základe čoho klasifikuje alebo slovné hodnotí žiakov.
- Klasifikácia je vyjadrená známku, slovné hodnotenie krátkou charakteristikou žiaka.
- Hodnotenie a klasifikácia žiakov nemôže byť iba subjektívnym pohľadom na výkony žiaka. Proces hodnotenia a klasifikácie žiakov vychádza z legislatívy.
- Jednou zo základných povinností učiteľa je dôkladné poznanie dokumentov upravujúcich hodnotenie a klasifikáciu žiakov.
- Tendencie smerujú k odstraňovaniu „známkovania“ zo škôl a nahradenia stupňov hodnotenia (známok) slovným hodnotením. Pri tomto sa vychádza z toho, že známky majú informačnú hodnotu, na žiaka pôsobia stresujúco, ťažko nimi vyjadriť špecifické schopnosti žiaka a v rukách mnohých učiteľov sú donucovacím prostriedkom a pod.
- Slovné hodnotenie žiaka odstraňuje tieto nedostatky. Za zmienku stojí aj to, že učiteľ sa „neskrýva za známku“, ale aj na vysvedčení slovné hodnotí žiaka, uvádza jeho kladné stránky, prípadne slovné vyjadruje, v čom má žiak medzery v príslušnom predmete, čo mu spôsobuje problémy, čo sa musí doučiť a pod. To ho vedie k tomu, aby systematicky žiaka pozoroval, „študoval ho“ z pedagogicko-psychologických stránok, a nakoniec aj objektívne slovné zhodnotil. Slovné hodnotenie má veľkú vypovedaciu hodnotu.
- Pod klasifikačnou symbolikou sa rozumie: číslo (známky), jednotné slovné vyjadrenie (veľmi dobre, výborne...), vyjadrenie percentami, vyjadrenie opisom, (pri slovnom hodnotení sa opisujú výkony, kvalita vedomostí, schopností ich aplikácie a pod.)

Účinnosť vyučovacej metódy

Úlohou vyučovacích metód nie je iba prenos poznatkov, ale plnia i viaceré úlohy – funkcie:

- Informatívne nosná
- Formatívne účinná
- Výchovne účinná
- Ekonomická
- Prirodzená svojím priebehom a výsledkami
- Využitelná v praxi
- V súlade so systémom vedy a poznávania
- Motivačne pôsobivá
- Primeraná k žiakovi
- Primeraná učiteľovi
- Hygienická

ORGANIZAČNÉ FORMY VYUČOVANIA

- Organizačná forma vyučovania je časová jednotka zameraná na realizovanie obsahu vyučovania a výchovnovzdelávacích cieľov, pričom sa uplatňujú a využívajú viaceré výchovnovzdelávacie metódy a prostriedky, rešpektujú sa didaktické zásady a je v nej interakcia medzi učiteľom a žiakom.
- Organizačná forma nie je len vyučovací hodina, ale aj vychádzka, výlet, exkurzia a pod.
- K najzákladnejším hromadným organizačným formám vyučovania v škole patrí vyučovací hodina. Vyučovacie hodiny môžu mať rôzne zameranie, a preto hovoríme o hodinách z týchto hľadísk:
 - Z hľadiska metodického postupu. Sem patria hodiny: základná, zvláštne typy hodín, hodina filmovej projekcie, hodina besedy, hodina práce s knihou, ale aj hodina – exkurzia alebo vychádzka, hodina v laboratóriu, na školskom pozemku a pod.
 - Z hľadiska funkcie v systéme vyučovania. Tu hovoríme o hodinách úvodných (na začiatku školského roka), hodinách preberania nového učiva, aplikačných, zhrňujúcich, záverečných (na konci školského roka), o výletoch.
 - Z hľadiska obsahu vyučovania. Sem možno zaradiť všetky hodiny podľa predmetov, ktoré obsahuje učebný plán školy (hodiny matematického vyučovania, jazykového vyučovania, hudobnej výchovy atď.)

Vyučovací hodina

Vyučovací hodina je relatívne uzavretá jednotka vyučovacieho procesu, ktorá sa skladá z viacerých častí článkov tvoriacich štruktúru vyučovacej hodiny. Najčastejšie sa uplatňuje nasledovná štruktúra:

- organizačná časť hodiny,
- kontrola domácej úlohy,
- opakovanie učiva (môže i nemusí byť spojené s hodnotením),
- vytváranie nových vedomostí, zručností, návykov (viacerými metódami),
- opakovanie a upevňovanie prebratého učiva (viacerými metódami a v nových zmenených situáciách),
- uloženie domácej úlohy,
- krátke zhodnotenie práce,
- záver vyučovacej hodiny.

Hodina, ktorá má takúto štruktúru, sa nazýva hodina základného typu, rovnocenné názvy sú klasická, zmiešaná, kombinovaná. Ak však učiteľ plní so žiakmi len jednu didaktickú funkciu, hovoríme o zvláštnom type vyučovacej hodiny, napr. hodina osvojovania nových vedomostí, hodina opakovania a upevňovania učiva, hodina využívania vedomostí a zručností v praxi, hodina skúšania a hodnotenia vedomostí žiakov a pod.

Vychádzka, exkurzia, výlet

Vychádzka – umožňuje žiakovi poznávať predmety a javy, ktoré sú v blízkosti školy. Ich bezprostredné pozorovanie a poznávanie prispieva k vytváraniu správnych predstáv a vedomostí. Je spravidla časovo kratšia – do parku, k rybníku a pod.

Exkurzia – plní tie isté úlohy ako vychádzka. Je ju však potrebné pripravovať s väčším časovým predstihom. Podľa zamerania poznáme exkurzie: historické, vlastivedné, zemepisné, do výrobných podnikov.

Vychádzka i exkurzia môžu byť zamerané monotematicky alebo môžu mať charakter komplexnosti (pozorovanie viacerých predmetov, javov, z viacerých odborov). Vychádzka i exkurzia majú veľký vzdelávací účinok. Okrem didaktickej hodnoty majú i veľkú výchovnú hodnotu – formovanie vzťahu k prírode, k jej ochrane, poznávanie práce atď. Aby vychádzka a exkurzia splnili vzdelávacie a výchovné ciele, je potrebné:

- Dôkladná príprava učiteľa – vytýčenie cieľa, výber metód, preskúmanie miesta, prípadná príprava sprievodcu a pod.
- Dôkladná príprava žiakov – musia poznať ciele pozorovania, význam, prípadne rozdelenie do skupín, poučenie o správaní sa, aby nedošlo k úrazu atď.
- Počas vlastnej exkurzie, vychádzky – využívať vhodné vysvetľovanie, upriamovať pozornosť žiakov na podstatu pozorovaných predmetov a javov, pôsobiť na žiakov výchovne, dbať na bezpečnosť a pod.
- Využitie vychádzky a exkurzie – slúži k overovaniu získaných poznatkov, učiteľ overuje, čo si žiaci zapamätali, nejasnosti a nepresnosti odstraňuje vysvetľovaním alebo inými metódami, v ďalšej učebnej činnosti žiaci pracujú s materiálom, ktorý získali.

Výlet sa uskutočňuje na konci školského roka. Okrem oddychovo-rekreačného charakteru má významné vzdelávacie a výchovné ciele. Tie spočívajú v tom, že umožňuje žiakom poznať tie obsahy učiva, ktoré nie sú dostupné počas školského roka. Výlet treba plánovať tak, aby žiaci neboli „presýtení“ množstvom pozorovaní. Na druhej strane treba zdôrazniť, aby bol výlet využitý z hľadiska viacerých predmetov.

Čitateľská gramotnosť

Veľkú pozornosť venujeme rozvoju čitateľskej gramotnosti. Čitateľská gramotnosť je komplexný súbor čitateľských zručností potrebných na efektívnu prácu s textom. Cieľom rozvíjania čitateľskej gramotnosti je taký čitateľ, ktorý disponuje čitateľskými kompetenciami, ktoré mu umožňujú pracovať s rozličnými druhmi textov používaných na rôzne účely. Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti možno považovať za najpodstatnejšiu súčasť moderného vzdelávania.

Čitateľské kompetencie zahŕňajú:

- techniku čítania,
- schopnosť a proces pochopenia textu,
- schopnosť identifikovať informácie v texte, hodnotiť prečítané, zapamätať si myšlienky textu, reprodukovat text, dedukovať na základe textu, utvoriť si úsudok,
- schopnosť logicky spájať súvislosti, vyvodiť hlavné myšlienky, poučenia, závery,
- schopnosť konštruovať myšlienky nad rámec textu a spájať ich v kontexte s predošlými poznatkami a vedomosťami.

Čítanie teda zahŕňa nielen zvládnutie techniky čítania, ale aj intelektuálne spracovanie informácií a ich praktické uplatnenie, využitie v každodennom živote. V našich podmienkach sa pri pojme čítanie, čitateľská gramotnosť vybavuje okamžite súvislosť s vyučovacím predmetom čítanie a slovenský jazyk a literatúra, resp. iný vyučovací jazyk. V pohľade na čitateľskú gramotnosť však nastali v poslednom období významné zmeny. Je pravdou, že žiak získava základné zručnosti čitateľskej gramotnosti najprv v rámci hodín vyučovacieho jazyka. Avšak vzhľadom na to, že čitateľskú gramotnosť dnes vnímame ako nadpredmetovú, prienikovú zručnosť, je ju nevyhnutné cielene rozvíjať aj vo vyučovaní ostatných vyučovacích predmetov. Totiž komplexné zručnosti čitateľskej gramotnosti ďaleko presahujú priestor, ktorý na jej nácvik a rozvíjanie u žiaka poskytuje vyučovanie vyučovacieho jazyka. Takýto prístup súvisí s cieľom čitateľskej gramotnosti, ktorým je čitateľ schopný čítať a spracovávať texty rozličných typov s obsahom z rozmanitých oblastí. To možno realizovať v rámci všetkých vyučovacích predmetov kognitívneho zamerania (napríklad matematika, dejepis, zemepis prírodopis, fyzika, chémia a podobne).

Osobitosti výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením a žiakov s nadaním v súlade s princípmi inkluzívneho vzdelávania

Zohľadňovanie individuálnych potrieb žiaka sa realizuje s cieľom zabezpečiť rovnocenný prístup k vzdelávaniu, primeraný rozvoj jeho schopností a osobnosti a s cieľom dosiahnuť primeraný stupeň vzdelania a jeho primerané začlenenie do spoločnosti. Na podporu výchovy a vzdelávania žiaka so zdravotným znevýhodnením a žiaka s nadaním škola zabezpečí poskytnutie podporných opatrení podľa vyjadrenia pedagogického zamestnanca školy, odborného zamestnanca školy alebo zariadenia poradenstva a prevencie. Tieto podporné opatrenia je škola povinná zabezpečiť v súlade s písomným vyjadrením riaditeľa školy, okrem prípadov, ak to vzhľadom na personálne, priestorové, materiálno-technické a finančné podmienky v navrhovanom rozsahu preukázateľne nie je možné.

Osobitosti výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením

Základná škola, ktorá vzdeláva žiakov so zdravotným znevýhodnením spolu s ostatnými žiakmi školy, vytvára podmienky na výchovu a vzdelávanie žiakov so zdravotným znevýhodnením v súlade s princípmi inkluzívneho vzdelávania a odporúčaniami zariadenia poradenstva a prevencie a v spolupráci so školským podporným tímom. Škola zabezpečí najmä:

- odborné personálne, materiálne, priestorové a organizačné podmienky zodpovedajúce individuálnym potrebám žiaka so zdravotným znevýhodnením a tiež systematickú spoluprácu školy so zariadením poradenstva a prevencie alebo špeciálnou školou;
- v prípade potreby vypracovanie individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý obsahuje podporné opatrenia a upravuje jednotlivé časti školského vzdelávacieho programu podľa špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiaka, najmä obsah, metódy, formy alebo spôsoby hodnotenia a spoluprácu so zákonným zástupcom a pedagogickými alebo odbornými zamestnancami;
- využívanie rôznych odporúčaných foriem špecifickej pedagogickej a odbornej podpory a intervencie, ktoré podľa individuálnych potrieb žiaka môžu (ale nemusia) zahŕňať aj využívanie disponibilných hodín na výučbu špecifických vyučovacích predmetov alebo na individuálne alebo skupinové vyučovanie v predmetoch, v ktorých sa žiak vzdeláva podľa individuálneho vzdelávacieho programu;
- podmienky pre komplexný rozvoj osobnosti žiakov so zdravotným znevýhodnením. Žiak so zdravotným znevýhodnením sa vzdeláva podľa školského vzdelávacieho programu a učebného plánu školy. Ak špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby neumožňujú žiakovi so zdravotným znevýhodnením, aby sa vzdelával podľa školského vzdelávacieho programu školy, žiak sa vzdeláva podľa individuálneho vzdelávacieho programu.

Individuálny vzdelávací program žiaka so zdravotným znevýhodnením vypracováva na základe odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie a po konzultácii so zákonným zástupcom žiaka, a ak ide o žiaka základnej školy najmenej v piatom ročníku alebo o žiaka strednej školy aj po konzultácii s týmto žiakom, pedagogický zamestnanec poverený riaditeľom školy v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom, pedagogickým asistentom a odborným zamestnancom školy, prípadne aj s ostatnými vyučujúcimi. Pri tvorbe individuálneho vzdelávacieho programu je možné vychádzať zo vzdelávacích programov pre žiakov so zdravotným znevýhodnením. Je potrebné prihliadať primárne na individuálne špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby konkrétneho žiaka. V špeciálnych triedach pre žiakov so zdravotným znevýhodnením sa žiaci vzdelávajú podľa vzdelávacích programov pre žiakov podľa druhu zdravotného znevýhodnenia. Ak zdravotné znevýhodnenie žiakovi špeciálnej triedy znemožňuje, aby sa vzdelával podľa vzdelávacieho programu podľa druhu zdravotného znevýhodnenia, žiak sa vzdeláva podľa individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý rešpektuje jeho špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby.

Pre žiakov v adaptačných triedach obsah vzdelávania vychádza z učebných osnov školy pre ročník, do ktorého boli zaradení, pričom sú im poskytované podporné opatrenia odporúčané zariadením poradenstva a prevencie.

Žiakov so zdravotným znevýhodnením vzdelávame spolu s ostatnými žiakmi školy, vytvárame im podmienky na výchovu a vzdelávanie žiakov s princípmi inkluzívneho vzdelávania a odporúčaniami zariadenia poradenstva a prevencie a v spolupráci so školským tímom, ktorého súčasťou sú pedagogickí asistenti, výchovný poradca a všetci triedni učitelia.

Zabezpečujeme:

- odborné personálne, priestorové a organizačné podmienky zodpovedajúce individuálnym potrebám žiaka so zdravotným znevýhodnením a tiež systematickú spoluprácu školy so zariadením poradenstva a prevencie a špeciálnou školou;
- v prípade potreby vypracujeme individuálny vzdelávací program, ktorý obsahuje podporné opatrenia a upravuje jednotlivé časti školského vzdelávacieho programu podľa špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiaka, najmä obsah, metódy, formy alebo spôsoby hodnotenia a spoluprácu so zákonným zástupcom a pedagogickými a odbornými zamestnancami;
- využívanie rôznych odporúčaných foriem špecifickej pedagogickej a odbornej podpory a intervencie, ktoré podľa individuálnych potrieb žiaka môžu (ale nemusia) zahŕňať aj využívanie disponibilných hodín na výučbu špecifických vyučovacích predmetov alebo na individuálne alebo skupinové vyučovanie v predmetoch, v ktorých sa žiak vzdeláva podľa individuálneho vzdelávacieho programu;
- podmienky pre komplexný rozvoj osobnosti žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Žiak so zdravotným znevýhodnením sa vzdeláva podľa školského vzdelávacieho programu a učebného plánu školy. Ak špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby neumožňujú žiakovi so zdravotným znevýhodnením, aby sa vzdelával podľa školského vzdelávacieho programu školy, žiak sa vzdeláva podľa individuálneho vzdelávacieho programu. Individuálny vzdelávací program žiaka so zdravotným znevýhodnením vypracováva na základe odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie a po konzultácii so zákonným zástupcom žiaka, pedagogický zamestnanec poverený riaditeľom školy v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom, pedagogickým asistentom a odborným zamestnancom školy, prípadne aj s ostatnými vyučujúcimi. Pri tvorbe individuálneho vzdelávacieho programu je možné vychádzať zo vzdelávacích programov pre žiakov so zdravotným znevýhodnením. Prihliadame primárne na individuálne špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby konkrétneho žiaka. Pre žiakov s problémami pohybového charakteru máme zabezpečený bezbariérový vstup do budovy, bezbariérové hygienické zariadenia na prízemí aj na poschodí a výťah pre žiakov na presun z prízemia na poschodie.

Osobitosti výchovy a vzdelávania žiakov s nadaním

Cieľom výchovy a vzdelávania žiakov s nadaním je umožniť im vzdelávať sa a rozvíjať v súlade s ich vývinovými charakteristikami (napr. akcelerovaný kognitívny vývin) a s prihliadnutím na možné vývinové špecifiká, súvisiace s ich nadaním (napr. asynchrónny vývin). Nadaný žiak sa vzdeláva podľa školského vzdelávacieho programu a učebného plánu školy, ktorý vychádza zo vzdelávacích programov zameraných na príslušné nadanie. Nadaný žiak sa vzdeláva podľa školského vzdelávacieho programu a učebného plánu školy, ktorý vychádza zo vzdelávacích programov zameraných na príslušné nadanie. Ak špeciálne výchovnovzdelávacie potreby neumožňujú nadanému žiakovi, aby sa vzdelával podľa školského vzdelávacieho programu školy, žiak sa vzdeláva podľa individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý obsahuje podporné opatrenia na základe vyjadrenia pedagogického zamestnanca, odborného zamestnanca školy alebo zariadenia poradenstva a prevencie.

Individuálny vzdelávací program nadaného žiaka vypracováva po konzultácii so zákonným zástupcom žiaka, a ak ide o žiaka základnej školy najmenej v piatom ročníku alebo o žiaka strednej školy aj po konzultácii s týmto žiakom, pedagogický zamestnanec poverený riaditeľom školy v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom, pedagogickým asistentom a odborným zamestnancom školy, prípadne aj s ostatnými vyučujúcimi. Pri tvorbe individuálneho vzdelávacieho programu je možné vychádzať zo vzdelávacieho programu pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním. Je potrebné prihliadať primárne na individuálne špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby konkrétného žiaka, vrátane potrieb vyplývajúcich zo zdravotného alebo sociálneho znevýhodnenia. Triedy s rozšíreným vyučovaním niektorých predmetov alebo športové triedy možno zriaďovať aj pre tých žiakov, ktorí neboli diagnostikovaní ako nadaní žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ale vybraní na základe kritérií určených riaditeľom školy. Za triedy pre žiakov s nadaním sú pokladané iba tie triedy, ktorých žiaci boli ako nadaní diagnostikovaní zariadením poradenstva a prevencie.

Vo všetkých organizačných formách vzdelávania je úlohou školy zabezpečiť žiakom s nadaním špecifické podmienky pre úspešné rozvíjanie ich nadania a optimalizáciu vývinu ich osobnosti, najmä:

- špecifikovať v školskom vzdelávacom programe, resp. v individuálnom vzdelávacom programe ciele vzdelávania s ohľadom na druh a stupeň rozvíjaného nadania, na potrebu všestranného osobnostného rozvoja nadaných žiakov a na prípadné špecifické vývinové charakteristiky, súvisiace s nadaním (napr. asynchrónia, dysfunkčný perfekcionizmus, senzitivita);
- zabezpečiť vzdelávanie nadaných žiakov materiálne, metodicky i personálne;
- v prípade potreby spolupracovať so psychológom, prípadne s iným odborným zamestnancom;
- v prípade umelecky nadaných žiakov spolupracovať s odborným pedagógom konkrétnej umeleckej disciplíny a športovo nadaných žiakov so športovým trénerom;
- akceptovať nadaných žiakov a rešpektovať špecifiká ich osobnosti a správania;
- dbať na komplexný rozvoj osobnosti nadaných žiakov;
- zamestnávať žiakov zmysluplne, zadávať im stimulujúce úlohy a uplatňovať diferencovaný prístup vo vyučovaní, vrátane postupov zameraných na rozvoj samostatnosti a tvorivosti žiakov, napr. projektové vyučovanie;
- umožniť žiakom vzdelávanie pod vedením tútora alebo vzdelávanie v konkrétnom predmete pod vedením učiteľa školy vyššieho stupňa;
- viesť žiakov k realistickému hodnoteniu vlastných schopností i výsledkov svojej práce, sebareflexii a sebaaprijatiu;
- viesť žiakov k vzájomnej spolupráci.

Cieľom výchovy a vzdelávania žiakov s nadaním je umožniť im vzdelávať sa a rozvíjať v súlade s ich vývinovými charakteristikami a s prihliadnutím na možné vývinové špecifiká, súvisiace s ich nadaním. Nadaný žiak sa vzdeláva podľa školského vzdelávacieho programu a učebného plánu školy.

Žiaci školy sa vo veľkej miere zúčastňujú na rôznych súťažiach a predmetových olympiádach, ktorých vyhlasovateľom je Ministerstvo školstva SR a iné organizácie. Škola dosahuje veľmi dobre umiestnenia v okrese, v kraji – v technických olympiádach, v biologickej a geografickej olympiáde, v olympiádach z cudzích jazykov, slovenského jazyka, matematických súťažiach, v hudobných, literárnych, výtvarných, športových a tanečných súťažiach.

Žiakom s nadaním pre úspešné rozvíjanie ich nadania a optimalizáciu vývinu ich osobnosti, sa snažíme:

- Zabezpečiť ich vzdelávanie materiálne, metodicky i personálne;

- v prípade umelecky nadaných žiakov spolupracovať s odborníkmi v konkrétnej umeleckej disciplíne a športovo nadaných žiakov so športovým trénerom;
- akceptovať nadaných žiakov a rešpektovať špecifiká ich osobnosti a správania;
- dbať na komplexný rozvoj osobnosti nadaných žiakov;
- viesť žiakov k realistickému hodnoteniu vlastných schopností i výsledkov svojej práce, sebareflexii a sebaaprijatii;
- viesť žiakov k vzájomnej spolupráci.

Koncepcia rozvoja školy obsahuje v sebe prvky starostlivosti o voľný čas žiakov prostredníctvom celého radu záujmových krúžkov.

K oddeleniam šíriacim dobré meno ZŠ patria : tanečný súbor, mažoretky, detská atletika a florbal.

Stratégia inkluzívneho vzdelávania

Cieľom stratégie inkluzívneho vzdelávania je zlepšenie študijných výsledkov žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, vytvorenie vhodných podmienok pre vzdelávanie, predchádzanie a zmierňovanie negatívneho vplyvu rôznych vývinových porúch či iného znevýhodnenia, ktoré by mohlo mať za následok školskú neúspešnosť žiakov.

Inkluzívny prístup vo výchove a vzdelávaní chápeme ako možnosť rozvíjať individuálny potenciál všetkých žiakov v škole, ale aj v živote. Učíme žiakov prekonávať ťažkosti vo výchovno-vzdelávacom procese a nachádzať nové cesty, aby mali možnosť zažiť podporu komplexnejšie a inkluzívnejšie.

Tieto ciele budeme naplňovať prostredníctvom práce školského podporného tímu.

Školský podporný tím

Školský podporný tím je tím odborníkov, ktorí nielen priamo pracujú so znevýhodnenými žiakmi, ale úzko konzultujú s učiteľmi, prípadne rodičmi. Primárnym cieľom je vytvorenia školského podporného tímu je odstrániť bariéry v prístupe všetkých žiakov ku kvalitnému vzdelávaniu.

Školský podporný tím na škole podporuje žiakov, pedagógov, asistentov. Veľmi dôležitá je aj podpora zo strany rodiča, aby sme dokázali žiaka podchytiť komplexnejšie. V škole sa snažíme o lepšie prepojenie so životom triedy a triedneho učiteľa, celkového komplexného prepojenia a prístupu podporného tímu, ktorý ovplyvňuje nastavenie kultúry školy, pomáha a podporuje učiteľov v ich prirodzených interakciách so žiakmi a vnáša liečivé prvky terapie do bežného života školy. Spolu s vedením školy sa snaží nastavovať procesy v škole, ktoré ovplyvňujú následnú prácu podporného tímu – inkluzívne vzdelávanie.

Zloženie inkluzívneho tímu na našej škole:

- **školský špeciálny pedagóg**, (želateľná skupina podporného tímu je mať na škole aj sociálneho, liečebného pedagóga, logopéda, školského psychológa)
- **učitelia a pedagogickí asistenti** sa pridávajú do subtímov podľa riešenia aktuálneho problému konkrétného žiaka vo svojej starostlivosti
- **tím podporuje na škole žiakov a učiteľov** aj tým, že pomáha s vedením nastavovať procesy v škole, ktoré následne ovplyvňujú prácu podporného tímu. Každý člen tímu je špecialistom a odborníkom vo svojej špecializácii a profesii

výchovný poradca spolupracuje pri implementácii záverov psychologických a špeciálne pedagogických vyšetrení do IVP a spolupracuje pri riešení vzniknutých ťažkostí žiakov.

Pedagogickí asistenti úzko spolupracujú s učiteľmi, uľahčujú adaptáciu žiakov do vyučovacieho procesu, napomáhajú pri prekonávaní bariér, ktoré plynú z ich zdravotného znevýhodnenia,, napomáhajú žiakom lepšie pochopiť zadanie úloh, povzbudzujú a motivujú k lepším výsledkom.

Stratégie a úlohy podporného tímu podieľajúceho sa na inkluzívnom vzdelávaní a výchove:

poradenstvo, podpora nielen učiteľom, ale aj rodičom. Podpora vedenia školy pri naplňovaní vízie a smerovaní školy

➤depistáže - vyhľadávanie a identifikácia zdrojov a rizík u žiakov, tried, učiteľov – začleňovanie, nástup prvákov, prechod piatakov na druhý stupeň, podpora deviatakov, kariérny rozvoj žiakov, príchod nového žiaka, zápis do 1. ročníka, dištančné vzdelávanie – riziká a dopady,

➤pomoc pri dištančnom vzdelávaní žiakom, ktorí sa nedokážu sústrediť na spoločné online vzdelávanie.

➤realizovanie spätnej väzby, sociometrie tried, vzájomnej klímy na škole ➤poradenstvo, podpora a vzdelávanie učiteľom a rodičom

➤mediácia konfliktov (využitím nenásilnej komunikácie), pravidelná individuálna reflexia so žiakmi

➤cielená a pravidelná individuálna intervencia žiakov so ŠVVP so školským špeciálnym pedagógom: reedukácia špecifických porúch učenia, skupinová i individuálna podporná terapia - terapia hrou

➤individuálne sedenia so školským psychológom

➤podpora triednych učiteľov, asistentov

➤aktívna spolupráca s CPPaP/CŠPP, sieťovanie s inými subjektami (kuratela, polícia, lekári, LVS, CDR, ...)

➤pravidelné tímové porady, prípadové konferencie, vzdelávanie tímu

Najdôležitejšou prácou podporného tímu:

riešenie konkrétnych situácií a problémov v škole

➤zabezpečenie podporného servisu žiakom s prejavujúcimi sa oslabeniami vo vzdelávacom procese a výchovnom procese. Následné komplexné poradenstvo rodičom

➤úzka spolupráca - triedny učiteľ, učiteľ, asistent učiteľa a pod.), ale aj rodič, žiak

➤pri riešení a podpore žiakov prizývať rodičov, pokiaľ je to čo i len trochu možné

➤podporný tím úzko spolupracuje s vedením školy najmä v porozumení dopadov jednotlivých krokov a usmernení vedenia

➤podporný tím pracuje na všetkých úrovniach – od celej skupiny k jednotlivcovi,

➤podpora rodičom a žiakom pri domácom vzdelávaní

➤práca s triedou je prirodzeným prostredím, v ktorom prebieha výchova a vzdelávanie žiakov. Bežná inkluzívna práca, výchova a vzdelávanie je adresovaná v skupine. Tím napomáha podpore učiteľa a rodičov, sleduje klímu a vývin procesov a skupinovej dynamiky

➤práca s menšou skupinou je zvyčajne zameraná na žiakov v riziku, ktorí potrebujú dodatočnú podporu alebo pomoc. Zmyslom takejto práce je, aby sa žiaci postupne cítili bezpečne aj vo svojej triede

➤práca s jednotlivcom je inkluzívna do tej miery, do akej napĺňa jeho potreby a zároveň smeruje k opätovnému a postupnému návratu do skupiny. Využíva sa pri závažných bariérach, znevýhodnení

➤ pomoc a usmernenie pri výrobe kompenzačných pomôcok pre daného žiaka na základe jeho oslabenia, konzultácie a usmernenia pri pravidelnom preverovaní vedomostí ústnou alebo písomnou formou

➤príprava materiálov, hodnotení, zoznamov pre vedenie školy, lekárov a poradenské zariadenia

Osobitosti výchovy a vzdelávania cudzincov

Pri realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa berie ohľad na individuálne výchovno-vzdelávacie potreby dieťaťa cudzinca (ďalej len „žiak – cudzinec“) a uplatňujú sa podporné opatrenia v rozsahu a intenzite, ktorá zodpovedá jeho potrebám.

Podporné opatrenia môžu byť zamerané na:

- a. uplatňovanie personalizovaného a diferencovaného prístupu úpravou cieľov a obsahu výchovy a vzdelávania, metód, foriem a prístupov vo výchove a vzdelávaní, vrátane metód a foriem skúšania a hodnotenia dosiahnutých výsledkov vo výchove a vzdelávaní,
- b. podporu na osvojovanie si vyučovacieho jazyka školy a zároveň podporu na osvojovanie si vyučovacieho jazyka školy, pokiaľ ním je iný ako slovenský jazyk,
- c. poskytnutie špeciálnych edukačných publikácií a kompenzačných pomôcok, d. identifikáciu potrieb, prekážok a bariér vo výchove a vzdelávaní formou pedagogickej a orientačnej diagnostiky, monitoringu a hodnotenia rizík.

Úprava cieľov a obsahu výchovy a vzdelávania sa môže realizovať formou rozloženia v rámci vzdelávacieho cyklu či stupňa vzdelania, tzn. že pri realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa berie ohľad na úroveň doterajšieho vzdelania, ovládanie vyučovacieho jazyka a na ďalšie individuálne osobitosti žiakov – detí cudzincov.

Hodnotenie žiaka – cudzinca je nevyhnutná súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu, tak ako aj u ostatných žiakov školy. Vo všeobecnosti u všetkých žiakov – cudzincov zaradených na základné vzdelávanie v adaptačnom období platí, že je potrebné zohľadňovať pri ich hodnotení nedostatočnú znalosť štátneho jazyka, resp. vyučovacieho jazyka, nakoľko sa jedná o závažnú súvislosť, ktorá ovplyvňuje ich výkon. Zároveň platí, že základná škola môže zohľadniť úroveň ovládania štátneho jazyka žiaka – cudzinca aj v ďalších rokoch jeho vzdelávania. Žiaka – cudzinca je žiadúce hodnotiť individuálne, prispôbiť hodnotenie špecifickým potrebám a rozvojovým možnostiam tohto žiaka. Podporný systém hodnotenia žiaka – cudzinca nastavujú pedagogickí zamestnanci v spolupráci s odbornými zamestnancami alebo so školským podporným tímom, respektíve s odbornými zamestnancami zariadenia poradenstva a prevencie.

Počas adaptačného obdobia žiaka – cudzinca, v čase osvojovania si vyučovacieho jazyka školy, sa odporúča pri priebežnom aj súhrnnom hodnotení využívať prevažne slovné hodnotenie, a to najmä u žiakov 1. stupňa základnej školy. U žiakov 2. stupňa základnej školy sa odporúča hodnotiť slovne, prípadne doplniť klasifikáciu slovným hodnotením (tzv. kombinované hodnotenie). Pokiaľ je to možné, pri hodnotení žiaka – cudzinca sa zohľadnia aj výsledky predchádzajúceho vzdelávania na škole v cudzine (dostupné v listinnej alebo digitálnej podobe). Ak sa trieda, v ktorej je zaradený žiak – cudzinec, hodnotí klasifikačnými stupňami, odporúča sa žiakovi minimálne počas adaptačného obdobia upraviť formu hodnotenia. Iná forma hodnotenia pre tohto žiaka – cudzinca, sa uvedie do zápisnice z pedagogickej rady aj s predpokladanou dĺžkou obdobia, počas ktorého bude tento žiak hodnotený inak ako ostatní žiaci príslušnej triedy v príslušnom vyučovacom predmete. Ostatným žiakom triedy je vhodné vysvetliť, prečo je žiak – cudzinec hodnotený inak.

Základné princípy hodnotenia:

- prihliadať na úroveň ovládania vyučovacieho jazyka žiakom,
- hodnotiť pokrok a osvojenie si vzdelávacieho obsahu,
- zohľadňovať pri hodnotení individuálnu situáciu.

Pre žiakov – cudzincov sa na odstránenie jazykových bariér organizujú základné a rozširujúce kurzy štátneho jazyka a podpora pri osvojení si štátneho (slovenského) jazyka vyučovacieho jazyka, ktorá sa poskytuje aj žiakom, ktorí majú občianstvo Slovenskej republiky, odlišný materinský jazyk a potrebujú podporu pri osvojení si

vyučovacieho jazyka sa na odstránenie jazykových bariér poskytuje (ďalej „jazyková podpora“). Jazykovú podporu zabezpečuje škola v rozsahu podľa výsledkov jazykovej diagnostiky, aktuálne platných podmienok vzdelávania žiakov – cudzincov v súlade s Katalógom podporných opatrení a podmienok školy. Jazykovú podporu môže poskytovať podľa rozhodnutia vedenia školy pedagogický zamestnanec školy, alebo škola sprostredkuje jazykový kurz zabezpečovaný externým poskytovateľom, ktorý je realizovaný priamo v škole, mimo školy alebo dištančnou formou prostredníctvom prostriedkov založených na využívaní počítačových sietí. V prípade dištančnej formy sa odporúča žiakovi zabezpečiť materiálno-technickú asistenciu zo strany školy. Škola vytvára skupiny od 1 do 10 žiakov. Skupina môže byť z hľadiska prvého (materinského) jazyka žiakov a veku zmiešaná. Na základe výsledkov jazykovej diagnostiky je žiak zaradený do jedného z troch variantov jazykovej podpory .

Žiak – cudzinec bez znalosti slovenského jazyka je vzdelávaný v rámci intenzívnej jazykovej podpory podľa vzdelávacieho štandardu pre slovenský jazyk ako druhý jazyk – úroveň 1 s minimálnou časovou dotáciou 48 hodín a s odporúčanou časovou dotáciou 200 vyučovacích hodín a v prípade žiaka občana Slovenskej republiky s časovou dotáciou 66 hodín na jeden kurz. Žiakovi so základnou úrovňou ovládania slovenského jazyka (približne na úrovni A1 – A2 podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky) sa poskytuje jazyková podpora podľa vzdelávacieho štandardu pre slovenský jazyk ako druhý jazyk – úroveň 2 s minimálnou časovou dotáciou 64 hodín a s odporúčanou časovou dotáciou 150 vyučovacích hodín a v prípade žiaka občana Slovenskej republiky, s časovou dotáciou 33 hodín na jeden kurz. Žiakovi s dostatočnou znalosťou slovenského jazyka (prahová úroveň, t. j. približne na úrovni B1 podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky) je poskytovaná individuálna jazyková podpora podľa jeho potrieb a nárokov vzdelávania. V prípade nedostatočnej znalosti odborného (akademického) jazyka je odporúčaná jazyková podpora s časovou dotáciou 100 vyučovacích hodín prispôbená individuálnym jazykovým potrebám žiaka. Podpora je poskytovaná súbežne aj v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu. Žiakovi – cudzincovi a žiakom, ktorí majú občianstvo Slovenskej republiky, odlišný materinský jazyk s potrebou podpory pri osvojovaní si vyučovacieho jazyka školy, vrátane národnostných škôl alebo národnostných tried, môže škola poskytnúť podporu aj formou vzdelávania v adaptačnej triede v rámci povinných vyučovacích predmetov, voliteľného vyučovacieho predmetu, kurzu či doučovania so zameraním na osvojovanie si vyučovacieho jazyka školy. V prípade jazykového kurzu ho môže škola sprostredkovať aj cez externého poskytovateľa, ktorý je realizovaný priamo v škole, mimo školy alebo dištančnou formou prostredníctvom prostriedkov založených na využívaní počítačových sietí. V prípade dištančnej formy sa odporúča žiakovi zabezpečiť materiálno-technickú asistenciu zo strany školy. Žiaci – cudzinci v národnostných školách a národnostných triedach, ktorí neovládajú vyučovací jazyk školy, ani slovenský jazyk, postupujú pri osvojovaní si slovenského jazyka spolu s ostatnými žiakmi. V prípade potreby, napríklad keď nastúpia do školy v inom ako 1. ročníku, môžu školy využiť i vyššie zmienené podporné opatrenia na osvojenie si slovenského jazyka. Jazyková podpora môže byť žiakovi poskytnutá na základe odporúčania zariadenia poradenstva a prevencie a s informovaným súhlasom zákonného zástupcu ich zaradením do adaptačnej triedy na nevyhnutný čas, najviac na jeden školský rok, alebo formou individuálneho vzdelávacieho programu³⁴³⁸ . V rámci individuálneho vzdelávacieho programu na základe jazykovej diagnostiky škola upraví žiakovi vzdelávací program nahradením časti programu vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra alebo slovenský jazyk a slovenská literatúra, ak ide o žiaka, ktorý sa vzdeláva v škole s vyučovacím jazykom maďarským (okrem žiaka prvého ročníka), vzdelávacím programom jazykového kurzu podľa vzdelávacieho štandardu pre slovenský jazyk ako druhý jazyk.